

EGYHÁZI ÉS VILÁGI SZEREPEK ÖSSZEKAPCSOLÓDÁSA A SZÁZADVÉG REFORMÁTUS GYÜLEKEZETI ÉLETÉBEN

1) Előadásomban megkísérlem bemutatni azokat az *egyházi és világi szerepeket*, amelyeket a századvég református gyülekezeteiben a közösség képviselőjére ruházott, illetve amelyek alapján a közösség maga fölé rendelte, elfogadta és megerősítette elöljáróját, mind a világi-közigazgatási, mind az egyházi vezető testületben. A presbitérium elöljárói a *gondnokok*, vagy *kurátorok* ugyanis köztes helyzetben voltak; mint képviselők a világi elemet jelentették az egyház helyi testületében, de a közösség számára az egyház érdekeinek végrehajtóiként álltak a gyülekezet tagjaival szemben. A múlt század végi választási rendben megkívánták tőlük, hogy elsősorban a gyülekezet érdekeit képviseljék. E kettős szerep következményeként a kurátor hivatala egyre kevésbé volt vonzó, és a század második felében hanyatlás volt tapasztalható a kurátor presztízset illetően¹ (különböző mértékben az eltérő fejlettségű vidékeken). Ez egybeesett egyrészt a XIX. század közepétől tapasztalható vallástalanodással, másrészt a presbitérium politizálódásával; de a helyi élet mozgalmainak közegeként a presbitériumok az élet polgárosodásának előmozdítói lehettek.

1.1. A helyzet megértését elősegíti a presbitériumok alakulásának rövid áttekintése, hogy milyen egyháztörténeti előzmények hozták létre és működtették a *presbitériumokat*, és ezen keresztül betekintést nyerhetünk a *kurátor* személyével kapcsolatos elvárások és szerepek kialakulásának történetébe is.

A *Tarcal-tordai zsinat XIX. cikke* (1563) szól először a *diakónusok* tisztéről: őket az egyház vagyónának kezelőiként, és az egyház szükségeinek fedezőiként ismeri, a XX-XXI. cikkben pedig a *presbiterekről*, mint az egyház igazgatóiról szól, akiket a régi keresztyének „voxolással, vagy pedig az egész gyülekezet javallásával választanak meg.”² Ez a zsinat az egyház életének két oldalát, a törvényhozást és a megfenyítést tartja az igazgatás fő feladatának, és ez utóbbihoz rendeli a presbitériumot. Ennek fő feladatai: az *erkölcsi élet tisztasága fölötti* őrökösés, a *hit tisztasága fölötti* őrökösés (az újítókkal szemben), és *hogyan az ekklézsia továbbterjedjen*, szükséges, hogy

¹ JÁVOR 1971. – a cigándi presbitériumi jegyzőkönyvek alapján mutatja be a változást a XIX. sz. közepétől a végéig

² BARTÓK 1904. 84.

a) az igét tisztán tanítsák, b) a sákrámentumokat tisztán kiszolgáltassák, c) az egyházi fenyítéket megtartsák.³

A XVI. századi zsinatok többsége nem szervezeti, hanem különféle hitviták kérdéseit taglalta. A XVII. században újra fontossá váltak a szervezeti kérdések. A puritanizmus és independentizmus ellen védekezve rögzíti újra szervezeti felépítését a református egyház. A *komjáti kánon* (1620-Dunántúl) az egyházi élet vezetésében csak egyházi személyeket sorolt fel, a *pápai zsinat* azonban (1630) a kerületre vonatkozóan kötelezően elrendelte a *presbyteriumok* felállítását.⁴ A keleti területeken a *szatmári zsinát* (1646) alapján összeállított *Geleji Katona-féle kánon* nagy küzdelmek után nem zárja ki a presbyteriumok működését, bár egyelőre nem látja aktuálisnak felállításukat, de leírja, meghatározza, hogy ha lennének, hogyan működjenek: a kánon hatodik szakasza a presbyterekről szól; kötelességük a gyülekezet tagjainak élete és *magaviselete felett őrködni* (a fenyítés), a *vagyoni ügyeket* intézni, és gondozni, a *szegények gondviseletét* ellátni, az egyházi épületeket, mint templom, iskola, paplak, temető, felügyelni, jó karban tartani. A nyolcadik szakasz az *egyházfiakról* szól; a lelkész és az előbbvaló egyháztagok választják meg; kegyes, istenfélő, igazhítű, és *tiszteletben* álló egyháztagok választandók, „városhelyeken óhajtható, hogy írni-olvasni tudó emberek legyenek”. Kötelességeik: a templomot nyitni, zárni, tisztán tartani, az Úr asztalát megteríteni, a klenodiumokat gondozni, az egyház ládájában őrizni, a harangozót felügyelni, a harangokra és a toronyóra gondot fordítani, a perselypénzt, harangozási díjat, és más díjakat, jövedelmeket beszedni, s azokat a lelkész tudtával a kijelölt célra fordítani és azokról elszámolni.⁵

A XVIII. században az ellenreformáció küzdelmei között az egyház felső vezetése illetve hierarchiája alakul ki. Az ellenreformáció nagy veszteségei után a Carolina Resolutio (1731) és a második Carolina Resolutio (1734-ben) rögzíti a zsinati – konzisztoriumi – rendszert, amely az európai fejleményekhez képest sajátos magyar fejlemény⁶; amely az erdélyi konzisztoriális rendszer mintájára alakult, és magába foglalta a lelkész és kurátor kettős elnökségi rendszerét.

Vizsgált korszakunk, a XIX. század második fele a liberális teológia túlsúlyra jutásának az időszaka, amely egybeesik egy érzelmes bensőséges vallásosság megszűnésével és a kezdődő kiábrándulással; a szekták kialakulásának idejével. Az első országos alkotmánysszervezet létrejöttével, az 1882-es *debreceni zsinat* elfogadásával azonban az egyház megindulhatott iskoláinak, intézményeinek, kulturális gazdasági erejének megerősödése felé.

³ BARTÓK 1904. 85.

⁴ RÉVÉSZ 1892. 426.

⁵ BARTÓK 1904. 109-110.

⁶ KÓSA 1990. 457.

Az 1881-82-es debreceni országos zsinatban nagy viták folytak a presbyteri elv és a kettős elnökség megtartása kérdéseiben, végül kompromisszumok születtek; a presbyteri rendszert fogadták el, de megengedték az erdélyi képviseleti rendszer fennmaradását; a presbyterium elnökének a lelkészt jelölték meg, de megengedték, hogy ahol eddig kettős elnökség volt, ez a gyakorlat továbbra is megmaradjon. A vitában megerősítést nyert az a vélemény, hogy a *gondnok* vagy *kurátor* szerepe lecsökkent, az egyház gazdasági ügyintézőjévé vált, korszerűtlen erkölcs-vigyázó szerepét az utóbbi időben elvesztette.

1.2. Az előzőekben felsorolt és bemutatott, a törvényekben meghatározott *gondnoki szerepkört* alacsonyabb szinten *helyileg szabályozták*, és ez mindig gazdagabb, mint a központilag szűken meghatározott feladatok köre. A presbiterumi jegyzőkönyvek, és más presbiteriális iratok, levelezés és egyéb helyi források a helyi presbiteriumok és *gondnokok* működésének rendjére szolgáltatnak adatokat. Ez a kutatás még csak a kezdeténél tart. Jávor Katalin,⁷ pl. bemutatja, hogyan változik meg a kurátorok szerepe a XIX. század elejétől a század második felére Cigándon (Borsod megye), hogyan válik egyre terheesebbé a funkció, milyen nehezen lehet rá alkalmas vállalkozót találni stb.

Más, korábbi időszakra vonatkozóan szolgáltatnak adatot az Erdélyben fellelhető presbiteri iratok pl. melyek egy sajátos rendszerben, a magyarországitól eltérően kormányozták a falvakat. Ezeknek az iratoknak a feldolgozása is megkezdődött, jelentős lépés Péterfy László református lelkész kéziratos munkája, pl. amely a fegyelmezési eljárásokat mutatja be a XVIII. században Kisküküllő megyében.⁸ A *helyi működésre* vonatkozó első példa Nagy-Maráczai Balázs Lórántffy Zsuzsannához írt levele 1650 szeptemberében, Kiskomáromban.⁹ Ez a levél az egyik legkorábbi forrás, amely a pápai körzetben először megszervezett presbyteriumi rendszernek egyik első működő gyülekezeti megvalósulását is bemutatja.

Vizsgálatunk szempontjából azért érdekes a *kocsi generális zsinat* (1713-as) szabályozása, (amely kimondta, hogy „Minden szent eklézsiában a presbyterek meglegyenek, ha nagy az eklézsia, nro. 12., ha kicsin 6 legyenek.”)¹⁰, mert vizsgálendő anyagunk is az egykori felső-dunai, vagy komáromi kerület közelében lévő *Dunabogdányból* származik. A község egyházszervezetének kialakulására hatással lehetett a kezdeti időkben az 1595. évi *Felső-magyarországi cikkek* rendtartása is¹¹— (ez azoknak a felvidéki

⁷ JÁVOR 1971. 80-83

⁸ PÉTERFY László kézirat, 1990. a XVIII. századi presbiterium működése

⁹ RÉVÉSZ 1892. 422.

¹⁰ RÉVÉSZ 1892. 424.

¹¹ BARTÓK 1904. 90.

egyházme gyéknek a rendtartását szabályozta, amelyek a püspöki igazgatást nem fogadták el és 1734-ig esperesi kormányzat alatt voltak) mert *Dunabogdány* református egyháza 1580-ban alakult meg és kapcsolata a hódoltság határvidékén az északi református területekkel valószínűsíthető. Ugyancsak táji kapcsolatok miatt említésre érdemesek, a *borsod-gömörkishonti ártikulusok* a XVI. század végéről; de ebben a presbyter megnevezése alatt valószínűleg a gyülekezet vezetőjeként a lelkészt kell érteni. Az ártikulusok, záró szakaszukban a világiak együttműködéséért – a kegyes hatóságokhoz, nemes urakhoz és az egyház pártfogóihoz fordulnak a cikelyek elfogadásáért, helyben hagyásáért megerősítéséért és betartásáért.¹² A törvényekben olvasható, időben és térben távoli tömör szabályozásokhoz viszonyítva, – egészen a XIX. század végétől bevezetett polgári jellegű törvényekig – a helyi *presbytériumok és kurátorok* működése egy – a szokásjogra is épülő – funkcionális, bővíthető és egyre gazdagodó, jól vagy kevésbé jól alkalmazkodó intézményként történt.

2) A *világi és egyházi szerepek összefonódását* a XIX. század második felében Dunabogdányban élt *Kristóf Mihály* hites, és „fucurator”, leszármazottai által megőrzött iratok alapján mutatjuk be. Az iratokat az 1990-91-es dunabogdányi tárgy-gyűjtés alkalmával hoztuk be a Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattárába, és az EA 24229. szám alatt őrizzük.

Világi jellegű iratok	évsz.*	egyházi jellegű iratok
1. XIII/9. <i>Kéziratos füzet</i> Teleky László halálára írt búcsúvers, Palóc dalok cím alatt műdalok, saját dalok, versrészlet a János Vitézből.	1859-1862	
2. I/54. s. <i>kézirat</i> , Tompá Mihály A gólyama- dár c. verse, (kézzel leírta Bogdányban ottjártakor Homonnay József rákos- csabai református lelkész), Hazafias ízű vers, „Az én dalom” K. M. írásával.	1865	
3. I/37. <i>Kristóf Mihályházi</i> <i>jegyzőkönyvecskéje</i> , gazd. feljegyzések – bevételek –	1867-1897	

¹² BARTÓK 1904. 92.

*Az évszám a kézirat-vezetés kezdésének ideje, a kéziratos füzeteket általában hosszabb időn át vezették.

- (követhető a szőlő elpusztulása és a váltás), 119. oldaltól lakodalmi versek 1914-ig
4. I/56. *Kiadások füzet*e, vásárlások, közöttük pl. Kossuth képet vettem 50 krajcárért, Keresztyén tanítást (Szikszai) vettem 71 krajcárért. 1867
5. I/57. *Kézírtos köszöntő* es- 1870-es évek
küvőre; – polgári köszöntő, nem lakodalmi versek.
1870-1890-es
évek
6. I/55. *Kézírtos füzet*: Petőfi vers-másolatok, imák, saját világi témájú versek, karácsonyi köszöntő versek – közöttük bethlemes típus és a „Karácsonyfa” című, polgáris köszöntő középpontjában a karácsonyfával, (Kossuth dalok, Búcsú Kossuthtól, végül hittanhoz kapcsolódó tézisek a bibliából (konfirmációhoz?))
7. I/17. 1872 Levél; Filep István egykori bogdányi református lelkésztől, örvendezik, hogy épül a parochia Bogdányban (Fülesdről küldte)
8. I/45 Adás-vevési szerződés 1873
9. I/43 Adás-vevési szerződés 1874
10. XII/8. Átadási egyesség, 1874
Kristóf Zsigmond osztálylevele Fiai Mihály, János és András között
11. I/49 kézírtos füzet: gazdasági feljegyzések; bevételek, vőfélyversek; címei: Behívogató, Mostig hívogató, Ültetéskor, Bor és Kalácskínáláskor, Étel feladáskor, Elsőételkor, Tehénhús, Tyúkhús, Becsináltkor, Kásafeladáskor, Pecsénye földadáskor, A szakácsnékről, A muzsi-

- kásokról, Boriváskor, A menyasszony búcsúzik Édesanyjától, Testvéreitől, Leánybarátaitól.
12. I/59 1878 Gondnoki napló: adók, kiadások, felajánlások, bevételek és kéziratos imák (nem K.M. kézírása) és két ima; úrvacsora előtti és utáni könyörgés
13. I/60 1878
14. I/14-15 *Kéziratos vers*, idegen (tanult) kézírással; Anyát köszöntő vers, nevenapján 1880-as évek
15. A tanító és a tanítónő köszöntése 1 oldalas beszéd, kézzel megírva 1880-as évek
16. I/18 Filep István református lelkész levele *Mihálynap* alkalmából, verses köszöntő 1881
17. I/4. „Lichtplat” dülő *összeírása*, táblázatos; tulajdonosok neve, telek korona értéke, felsorolva 67 név, – iparosok; kőműves, szatócs, takács, borbély, asztalos; (készült az eljáróság kérésére?) 1880-as évek
18. I/10. 1884 *Kéziratos lajstrom* az az évi egyházi adó kivetése utáni bevételről
19. Fizetési meghagyás 1886
20. I/22 *Levél*; Földvály László lelkésznek, kölcsön összeg visszaadásáról 1880-as évek
21. I/33 1886 *Bérleti szerződés*; Tóth József és a dunabogdányi református egyház között. (Pénzügyek intézése miatt K. M.-nál)
22. I/5a 1886 *Haszonbéri szerződés*; a bogdányi református egyház és

			Együd József bogdányi lakos között.
23. I/33b	1887		Ceruzás <i>levélfogalmazvány</i> , (részlet) a püspöknek; lelkesválasztás ügyében.
24. I/5. <i>Levél</i> vejenek, megküldi a tiszteletestől kapott kölcsönt, erkölcsi figyelmeztetés ezzel kapcsolatos kötelességeiről.	1887		
25. I/61. I/22a	1888		<i>Levél</i> az esperesnek, beszámoló az elmaradt egyházi adók erőszakos behajtásáról,
26. I/39	1888		<i>Egyházi Gondnoki Napló</i> az 1888. évre, adóbevételek, egyes bevételek, földhaszonbér bevétel, magtár bevétel, a napló végén; 176. oldaltól lakodalmi versek, ceruzával; a napló folytatása az 1889 és 1990. évre; egyházi adóbefizetések.
27. XI/5.
I/5b, 9b, 10a, 41, 42,
22/a;11 db.	1887-1889-ig		<i>Levelezés Szűcs Sándor</i> lelkesessel, (eltávozott; Iregre, Tolna megyébe kerül és az új papválasztással kapcsolatban keletkezett, nagy levelezés, – között; levél <i>Mihály napra</i> , névnapjára, <i>Júlia napjára</i> (lánya és felesége); részvét levél felesége halálára; gondnoki tisztéből való távozás kérdése; beszámol az adóerőszakos behajtásáról; levél a kisoroszi presbitertől a papválasztás kérdésében; válasz – hogyan kell a papválasztást lebonyolítani. Szűcs Sándor levelében összehasonlítja régi és új helyét; „itt száz esztendővel legkevesebb hátrább

28. I/31 *Községi bizonyítvány* 1893
arról, hogy K.M. háztartásában nő nincsen, azért fiatalkorú fiának házasságát – akivel közös háztartásban él – az előljáróság melegen ajánlja.
29. I/44 *Birtoklap* 1893
30. I/32. K. M. tulajdonilap 1905
31. I/35 *Adás-vevési lap* 1909
- Ifj. Kristóf Mihály megvesz földet Kristóf Juliannától
32. I/19 1913

állnak a földművelő emberek mint ott, műveltség, értelem, tudomány, nemes szív és művelten érezni tudó lélek-re nézve. Még most is hosszú fonott hajat viselnek az emberek, ami persze arra mutat, hogy hosszú haj stb.”; (Nem sikerül visszaválasztatnia magát Kisorosziba; Dunabogdány ekkorra már önálló anyaegyház.)

A dunabogdányi református egyház gondnoki naplója, ifj. Kristóf Mihály vezeti, a lelkész írásával is vannak bejegyzések; adó, bérlet, a Dunabogdány, Visegrád és vidéke egyházközösség alapítványi hátaléka,

33. XI/8 Kéziratos füzet, dalok, versek, gyengébb írás és másolatok, valószínűleg ifj. Kristóf Mihály írása 1918?

3. A bemutatott iratok alapján betekintést nyerhetünk a római katolikus, német Dunabogdány református kisebbségének (20%) mindennapjaiba és egyházi életébe. A *kurátorként* és *hitesként* megbecsült idős Kristóf

Mihály, majd fia, ifj. Kristóf Mihály (ugyancsak mindkét hivatal viselője) a helyi társadalom kiemelkedő, vezető személyiségei voltak.

A hetven évet átívelő iratanyagban egyetlen egy sincsen, amely a *fenyítés, dorgálás* mglétéről említést tenne, ez a funkció a XIX. század közepétől a dunabogdányi egyházban már nem ismeretes. A kurátor (főkurátor) dolga az *egyház pénzügyeinek* hűséges kezelése volt és ismertetett korszakunkban – amikor a dunabogdányi szőlő, amely a lakosság fő megélhetése volt a kőbányászat mellett, kipusztult. – Az adók *hatósági végrehajtásában* is részt kellett vennie. A pénzkezelés kérdésében abszolút megbízhatóságát igazolják a lelkészektol kapott kölcsönök, melyeket mindig gondosan fizetett vissza.

Életének fontos részét képezte a mindenkori lelkésszel való segítő és jó *kapcsolata*, amely a *polgári társasági élet külsőségei között is megnyilvánult*; a névnapki köszöntő levelek, versek, a vendégeskedések, névnapok alkalmával vagy más ünnepeken; a könyvek és olvasmányok cseréje a lelkésszel bizonyítja, hogy a lelkészek is megbecsült munkatársnak és méltó barátoknak tartották, jó hivatalnokként becsülték a *megbízható* Kristóf Mihályt.

Ugyanakkor *vezető szerepét a református földműves gyülekezeti tagok, és a falu köztisztletben álló vezetői között is megőrizte és új, polgárosuló formákban továbbvitte régi szerepeit*. Mint ahogy azt a szóhagyományból is tudjuk, igen gyakran – vállalta a hagyományos vőfély és násznagy világi szerepét a reformátusok lakodalmaiban, de polgári ízlés és divat szerint üdvözlő beszédet írt, ha kellett az iskolai ünnepekre, vendégek köszöntésére, vagy polgári (úri) esküvő esetén. *Világi ünnepeken* szónokként, versfara-góként becsülték és felkérték köszöntők írására, elmondására. Köszöntő verseit a hagyományos, jelesnapki ünnepekre is elkészítette; ezt a karácsonyi köszöntők sora is bizonyítja.

Gazdaságának vezetése mintaszerű lehetett, a bevételek és kiadások vezetése szinte harminc éven keresztül, az üzemszerű tervszerű gazdasági képét nyújtja, és a filoxeravész miatt bekövetkező gazdasági csődöt kölcsönökkel és különféle vállalkozásokkal, úgy tűnik, kivédte. A kurátor tehát nemcsak erkölcsi, hanem „életstratégiai” példát is mutatott.

Az egyházi életben a lelkész „titkára”, gondnok; a templom valamennyi felmerülő *ügyének önálló intézője*, a *papválasztás* rendjének, menetének ismerője, szervezője, a hivatalos intézendők, mint szerződések, vállalkozások stb. biztos ügyvivője.

Egyben *előimádkozó és előénekes*, a temetéseken és a templomban vezető imádkozó és énekes, hiszen a kis egyháznak nincs mindig kántora.

Láthatjuk tehát, hogy a század második felében ugyan megszűnőben vannak a kurátor korábbi funkciói – de a jó ütemben polgárosuló területen a kurátorra új feladatok hárultak, így pl. a polgári jellegű, de egyházi irányítással működő rendezvények, ünnepségek szervezése, az iskola ügyeinek gondnoki teendői stb.; és példát mutattak az életmód megváltozása,

új életideálok, értékek átadásával. A polgári életmód elsajátításában kiemelkedő szerepe volt a *műveltségnek* – az íráson és az olvasáson túl – az irodalmi, egyházi ismeretek és a művelődés egyéb területein való jártaságnak. Bár nem vizsgáltuk még meg a következő éveket, gyanítani lehet, hogy a polgári fejlődés megakadása, a zökkenők újra visszavethették a kurátor szerepeit és súlyát a közösség életében.

Mindenesetre a múlt század második felében a polgárosulásban előrehaladt falvakban már megjelent a *kurátor*, mint *polgári hivatalnok* az egyház „modern” működésének igényeihez igazodva, bár még sokat megőrzött a falusi kurátor korábbi teendőiből. A világi teendők szaporodása az egyházi élet ügyeiben a polgári átalakulás velejárója volt.

IRODALOM

BARTÓK György

1904 A református egyházak presbyteriális szervezete. Kolozsvár

JÁVOR Katalin

1971 Egy 19. századi presbiteri jegyzőkönyv tanulságai. Népi kultúra – népi társadalom V-VI. 71-103.

KÓSA László

1990 Protestáns egyházas szokások és magatartásformák. In: Dömötör Tekla (főszerk.) Magyar Néprajz VII. Budapest, 443-479

PÉTERFFY László

é. n. Fegyelmezés a kikillúti egyházmegyében a 18. sz. folyamán a vizitációs jegyzőkönyvek tanulsága szerint Kézirat (lezárva 1990)

RÉVÉSZ Kálmán

1892 A presbyterium legelső nyomai hazai református egyházunkban. Protestáns Szemle, 419-446.

A KÉRDÉS TOVÁBBI IRODALMA

FÖLDVÁRY László

1898 Adalékok a dunamelléki református egyház történetéhez, Budapest

HORVÁTH Barna

1974 Adalékok Igric község önkormányzatának és művelődéstörténetének kezdeteihez. Mezőcsáti helytörténeti füzetek. 5. Mezőcsát

ILLYÉS Endre

1941 Egyházfejedelem a magyar református egyházban (XVI-XIX.sz.) Debrecen

ILLYÉS Géza

1936 A papmarasztás az erdélyi református egyházban. Református Szemle, 7-8. 110-116

KÓSA László

1979 Erkölcsi kihágások és büntetéseik Gyulán a XIX. sz. első felében. Békési Élet, 1. sz. 118-235.

KÓSA László

1983 A vallási közönyösség növekedése Magyarországon a XIX. sz. közepén, Népi Kultúra-Népi Társadalom, XIII. 211-235.

MEDGYESI Pál

1934 Rövid tanítás a presbitériumról avagy egyházi Tanácsról Budapest

MIKLÓSI Ödön

1935 Presbiteriális elemek a magyar protestáns egyház ősi szervezetében, In: Protestáns Szemle, 457.

RÉVÉSZ Imre

1924 Régi magyar imádkozók és imádságok, In: Protestáns Szemle, 73-81, 137-149.

RÉVÉSZ Imre

1925 A magyarországi protestantizmus történelme. In: A magyar történettudomány kézikönyve, III. 4. Budapest

S. SZABÓ József

1928 A protestantizmus Magyarországon (történeti és helyzetrajz) Budapest, Bethlen Gábor Szöv. kiadása

CONNECTIONS BETWEEN ECCLESIASTICAL AND SECULAR RULES IN THE CALVINIST CONGREGATIONAL LIFE AT THE TURN OF THE CENTURY

ÉVA SZACSVAY

The study examines the situation of the leading village congregational officials in the viewpoint of the changes in practicing their tasks and rules.

The tasks and practices of the sessions and their principals were regulated by the Calvinist church councils. The paragraphs of the Council of Tarczal-Torda (1563) have already included the „ancestral Christian procedure” of electing elders, thus the whole congregation elect with voting.

Probably the changes in the activity of the sessions are less manifested in the church council regulations than in local customs. The author recalls the orders of different church councils to differentiate the tasks of curators and wardens formed by the local customs, from those tasks which were formed in regulations by the XIXth century.

The tasks of the curator are represented by introducing analitically a family archive. (The papers of Kristóf family, Dunabogdány, 1859-1918 Néprajzi Múzeum, EA 24229).

Mihály Kristóf and his son, Mihály Kristóf jr. were secular and church principals. The papers represent, what kind of requirements they should have met for the period of two generations, comparing to the written regulations, what kind of rules they have had to play.

An important group of the papers are manuscripts, connected with the social life of the village, including best men's verses, song verses, funeral songs from the old times, nameday greetings, school-festival greetings, verses for greeting mothers or written by the influences of the school, from the later times.

An other group of the papers is connected with farming. Farm-books, contracts of sales, copies of land registers, lists of loans, etc. document, that they were starters of reforming agriculture, especially after the vineyards had died out. In the village they could have set examples for striving after urbanization based on landed property.

The third thematic group is connected with church affairs.

The papers, connected with the school, the farming lease affairs, the registers on church taxation and collection document that besides the earlier traditional tasks of the curator they had to act as administrators and clerks, too. But there are not data e.g. on church disciplines.

The last group of the papers consists of the affairs of the tasks of secular corporation members. Dunabogdány is a Catholic German village, the minority of 20% Hungarian Calvinists were represented by one person in the 20-strong magistracy.

Mihály Kristóf and later his son were elected for this function.

The papers of Kristóf family document that from the second half of the last century the curator of advanced, urban Calvinist villages have already worked as „bourgeois clerks“, although preserving some earlier village elements of their tasks.

